

Van Bommel

De heer Ten Broeke heeft ook gezegd dat er wat hem betreft meer aan de orde is dan alleen maar een verandering van de symboliek. Ik heb namens de indieners gezegd dat met het nieuwe verdrag op belangrijke aspecten, zoals pijlerstructuur, rechtspersoonlijkheid en het handvest voor de grondrechten, niet zoveel verandert ten opzichte van de grondwet. Dat maakt dat de indieners spreken van een belangrijk verdrag, dat om die reden aan de kiezers moet worden voorgelegd.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Over het tweede punt verschillen wij misschien iets van mening, dat geef ik u. Op het eerste punt geef ik u een compliment, want dat betekent feitelijk dat u ons in ons recht laat als het gaat om de waardering destijds en nu. Dat konden wij niet zeggen van enkele woordvoerders van de fracties die achter de tafel zitten, want zij moesten voortdurend een punt maken dat wij ineens een ander beoordelingskader zouden hebben gebruikt. Het is winst dat u dat erkent.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. Het komt alle fracties in de Kamer natuurlijk toe dat zij hun eigen afweging maken. Wij kunnen vaststellen dat wij over het Handvest van de Grondrechten van mening blijven verschillen. Dat was voor de Raad van State een belangrijke reden om te zeggen dat een vergelijking met een grondwetswijziging mogelijk was. Wij nemen daarvan kennis, maar zeggen tegelijkertijd dat het voor de indieners niet een belangrijk argument is om nu te pleiten voor een referendum. De VVD-fractie heeft uitgelegd waarom zij nu tot een ander oordeel komt. Wij hebben daarvan kennisgenomen.

De heer Van der Staaij is nog ingegaan op mijn reactie op zijn kwalificatie dat er sprake is van een onbevredigende wijze van besluitvorming over belangrijke Europese verdragen. Hij heeft nog eens aangegeven dat wij daarover niet van mening verschillen, maar gelijklopend over denken. Voor de SGP-fractie is er evenwel geen aanleiding om te kiezen voor een referendum nu. De SGP-fractie zoekt een andere oplossing om te komen tot een andere wijze van besluiten over Europese verdragen en komt met een eigen voorstel daarover. Ik moet constateren dat ook volgens de SGP-fractie de op dit moment bestaande wijze, die zij dus onbevredigend noemt, nog even zal voortduren. Door de indieners wordt dat op zichzelf betreurd, maar ik begrijp dat dit zelfs niet zou wijzigen met een andere opvatting van de SGP-fractie over ons wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Willen ook alle andere initiatiefnemers nog het woord voeren of alleen de heer Van der Ham?

De heer **Van der Ham** (D66): Alleen ik, voorzitter. Er zijn enkele opmerkingen in mijn richting gemaakt, allereerst door de heer Ten Broeke. Hij zei dat de vorige indieners, waartoe ik ook hoorde, hebben gezegd dat zo'n raadplegend referendum niet de fraaiste vorm van een referendum is. Dat is zo. Eigenlijk alle fracties die in vak-K vertegenwoordigd zijn, vinden het correctief referendum veruit te prefereren, maar dat hebben wij nog niet. Zelfs het niet-bindend correctief referendum hebben wij nog niet. Een voorstel daartoe komt na de zomer in behandeling en wij hopen natuurlijk op steun

van de VVD-fractie daarvoor. Wij menen dat een raadplegend referendum third best is en in 2005 in z'n vorige vorm vrij goed heeft gefunctioneerd. Wij hebben in het stuk waaraan de heer Ten Broeke refereerde gesteld dat er wel wat te verbeteren viel. Wij hebben die lessen ook laten neerdalen in ons initiatiefwetsvoorstel.

Dan was er het punt van de botsing met de representatieve democratie. Deze indieners vinden dat een referendum een aanvulling is op die democratie en daarmee niet hoeft te botsen. Dat geldt zeker voor de vorm die niet bindend is.

Ik heb de heer Ormel ongelooflijk veel kennis meegegeven van de nabije staatsrechtsgeschiedenis die zeker de afgelopen jaren in deze plenaire zaal is geschreven. Ik hoop dat hij die kennis bij zich draagt. Verschillende fracties zijn verschillend omgegaan met het advies van het parlement. Sommige fracties hebben zichzelf niet eens gecommiteerd aan dat advies. Dat geeft aan dat het parlement nog steeds vrij is om te beslissen wat het wil doen. Ik heb zelfs de suggestie gedaan dat het een Kamerfractie die zo is tegen het zichzelf min of meer binden aan een niet-bindend referendum, vrij staat om zich na dat referendum niet aan de uitslag te houden. Wat dat betreft, zou je de opstelling van de CDA-fractie destijds in Frage kunnen stellen. Hij moet dan ook naar zijn eigen fractie kijken. Hopelijk geeft dit debat zijn fractie in ieder geval aanleiding om te reflecteren op die periode waarin zij toch enigszins slingerend heeft geopereerd.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Laat ik beginnen met waardering uit te spreken voor het vanuit de Kamer genomen initiatief, dus hartelijk dank aan de leden. Het is toch goed gebruik als dit soort initiatiefvoorstellen door de Kamer worden gedaan. Los van de politieke afweging spreek ik er mijn waardering voor uit.

Ik ga ervan uit dat wij aanstaande dinsdag over het wetsvoorstel zullen stemmen.

Dank ook aan de staatssecretaris en aan de ondersteuning op dit late uur.

Sluiting 22.26 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. drie koninklijke boodschappen, ten geleide van de voorstellen van (rijks)wet:

Wijziging van de Wet gebruik burgerservicenummer in de zorg in verband met de elektronische informatie-uitwisseling in de zorg (31466);

Wijziging van de Gemeentewet, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht ter regeling van de bevoegdheid van de burgemeester en de bevoegdheid van de officier van justitie tot het treffen van maatregelen ter bestrijding van voetbalvandalisme, ernstige overlast of ernstig belastend gedrag jegens personen of goederen (maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast) (31467);

Herstel van wetstechnische gebreken in de Wet op het financieel toezicht en een aantal andere wetten (Reparatiewet Wft) (31468).

Lijst van ingekomen stukken

Deze koninklijke boodschappen, met de erbij behorende stukken, zijn al gedrukt en rondgedeeld;

2. zeven brieven van de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal met de mededeling, dat zij in haar vergadering van dinsdag 27 mei 2008 de door de Tweede Kamer der Staten-Generaal toegezonden voorstellen van (Rijks)wet gedrukt onder de nummers 31325, 31377, 31366, 31295, 31247, 31220 en 30980 heeft aangenomen.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen;

3. de volgende brieven:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van verslag expertbijeenkomst (19637, nr. 1198);

een, van de minister en staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, over de Staat van de Unie (31202 en 21501-02, nr. 26);

een, van de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide van Jaarverslag van de Homogene Groep Internationale Samenwerking voor het jaar 2007 (31471);

een, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking en de staatssecretaris van Economische Zaken, over de stand van zaken in de EPA-onderhandelingen (25074, nr. 155);

een, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, ten geleide van aanbieding van twee fiches (22112, nr. 653);

twee, van de staatssecretaris van Justitie, te weten: een, ten geleide van jaarverslag 2007 Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (19637, nr. 1199); een, over de plannen rondom nazorg gedetineerde jeugdigen (24587, nr. 282);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, over gevolgen van de Wet privatisering ABP voor het personeel van de Koninklijke Hofhouding (31200-I, nr. 12);

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, over het verminderen van regeldruk voor burgers (29362, nr. 136);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ten geleide van aanbieding Kerncijfers 2003-2007 OCW en Bestel in Beeld 2007 (31444-VIII, nr. 5);

twee, van de minister van Financiën, te weten: een, ten geleide van verslag van de Eurogroep en Ecofin Raad (21501-07, nr. 608);

een, over een aantal toezeggingen gedaan bij de behandeling van Wijziging van de Wet identificatie bij dienstverlening en de Wet melding ongebruikelijke transacties ter uitvoering van richtlijn nr. 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 26 oktober 2005 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (PbEU L 309) en ter uitvoering van richtlijn nr. 2006/70 van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 1 augustus 2006 tot vaststelling van uitvoeringsmaatregelen van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de definitie van politiek prominente personen en wat betreft de technische criteria voor vereenvoudigde klantenonderzoeksprocedures en voor vrijstellingen op grond van occasionele of zeer beperkte financiële activiteiten (PbEU L 214) en Samenvoeging van de Wet

identificatie bij dienstverlening en de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme) (31237 en 31238, nr. 8);

twee, van de minister van Defensie, te weten: een, inzake de evaluatie deelname aan de Maritieme Task Force (29521, nr. 71);

een, ten geleide van verslag van de inspecteur-generaal der krijgsmacht (IGK) over het jaar 2007 (31200-X, nr. 120);

drie, van de staatssecretaris van Defensie, te weten: een, inzake reactie op artikel "Price concession plan on F-35 fighters" (26488, nr. 73);

een, inzake deelneming aan de Initiële Operationele Test en Evaluatie (26488, nr. 74);

een, ten geleide van jaarverslag Inspectie Militaire Gezondheidszorg over 2007 (31200-X, nr. 121);

twee, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, te weten:

een, ten geleide van de agenda Milieuraad (21501-08, nr. 276);

een, over de brief inzake rapport "Modal Shift LPG Vlissingen-Duitsland" (30373 en 27801, nr. 24);

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van rapportage Groot Onderhoud (31200-A, nr. 83);

twee, van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, te weten:

een, over het vervolproces rond de ov-chipkaart (23645, nr. 203);

een, over marktwerking in het stedelijk openbaar vervoer (23645, nr. 204);

twee, van de minister van Economische Zaken, te weten:

een, over de implementatie van de Dienstenrichtlijn (21501-30, nr. 185);

een, over het onderzoek van de NMa - prijsstijging van bier (31200-XIII, nr. 55);

een, van de staatssecretaris van Economische Zaken, ten geleide van jaarverslag over 2007 van de Consumentenautoriteit (27879, nr. 18);

twee, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, te weten:

een, over de uitvoering motie-Van der Vlies (31200-XIV en 31104, nr. 217);

een, over de zogenaamde "trofeejacht" (31200-XIV, nr. 218);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake uitvoering motie-Heerts over een nationale beoordelings- en indicatieorganisatie (29515 en 31224, nr. 245).

Deze brieven zijn al gedrukt en rondgedeeld;

4. de volgende brieven:

een, van de staatssecretaris van Justitie, over de Technische briefing VCJ vernieuwing forensische zorg;

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, inzake afschrift van brief Railion.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven door te zenden aan de betrokken commissies en niet te drukken.